

P. J. RISSEEUW

THUISREIS

W

anneer 's morgens om halfelf de gong luidt voor de koffie, wippen de patiënten van hun kuurstoelen. Er is niemand, die traag is, want dit kwartier is het hoogtepunt van iedere morgen.

De patiënten uit de dames-lighal zijn er doorgaans het eerst; die er het laatst zijn bijgekomen gaan voorop: Lucie — en de beide mevrouwjes Van Bruggen en Visser.

Jos en Edith komen in de achterhoede. Zij doen alles langzamer dan de anderen — ze hebben het haasten wel verleerd, sinds hun kuur keer op keer verlengd moest worden.

De Directrice heeft, met de huisjuffrouw, de stoelen buiten gebracht in het bosch, want de temperatuur is mild. Met een gezicht, dat alles en niets zegt, begroet de Directrice de heeren, die eindelijk komen afzakken. Isaäk Cohen, het joodje, loopt voorop, en speurt, of de plaats naast Lucie reeds bezet is.

Hij kan het niet nalaten — ondanks de bedekte plagerij. — Gunt u me dat nou, zegt hij glimlachend. — Wat heb ik hier anders. —

Bos en Van Iersel, de handelsreizigers, gaan vandaag twee makkers verliezen. Het zal stil worden in het heeren-kuuroord, als er geen aanvulling komt.

— Ik kan me zoo moeilijk voorstellen, dat ik morgen thuis zal zijn — zegt Vos.

Hij is dik geworden; dat zal er wel afgaan straks. Zijn vrouw is aan haar achtste toe, dezer dagen.

— Ja, zegt Bakker, — ik ben wel blij, dat ik weer naar huis ga, maar de overgang, zie je. Wat moet je al niet missen in je gewone doen. Wie gaat er 's morgens met je wandelen — en bellen voor de koffie om halfelf — nee, als er bij ons een belletje gaat, moet je bij den Baas komen. — En 's middags een warm schoteltje bij de lunch. — Hij grinnikt even.

— Dus er is ook niet veel kans zeker, dat u 's middags twee uur kunt rusten? vraagt de Directrice. — 't Lijkt me toe, dat u een hard leven tegemoet gaat.

P. J. RISSEEUW

— Ik zal nog veel aan u denken, zegt Bakker galant.

— U was een moeder voor ons, — verzekert Vos en schuift zijn kopje bij. — Een mèt-zònder — vraagt hij voor de laatste keer — bedelend, tegen 't verbod van den dokter in, om suiker in zijn koffie. De Directrice wrijft onvermoeid haar neus. Dat is een goed teeken, zegt Jos. — Dan gebeurt er vandaag of morgen iets.

Juist als de postbode de laan oprijdt en Duc nijdig toeschiet op den man met de uniform, waarschuwt Leonie de Directrice, dat er intercommunaal wordt opgebeld.

De post drinkt zijn koffie en de patiënten kijken hem het bijeen gebonden pakje brieven onder de arm uit. De duiven vechten om een plaatsje in de overvolle til — en Duc blijft vloeken tusschen zijn tanden.

Lucie wordt ongeduldig; als er onverhoopt geen brief voor haar bij is, zal zij zich haar maagpijn herinneren en de rooie poeders, die haar vroeger zoo goed hielpen. —

Dan komt de Directrice uit huis, en roept, na het uitdeelen van de brieven, het kamermeisje.

Edith's oogen smeeken om eenige tegemoetkoming: Een nieuwe patiënt?

Het gezicht van zuster Gésine verraadt het geheim van de telefoon niet. Nog niet. — Misschien vanmiddag aan tafel. . . .

— Kom, dames en heeren, — nog wat kuren voor 't eten, zegt ze, en in haar stem is iets, aan welks dwang niemand ontkomt.

Daar, waar de wegen naar de hallen uiteen loopen, gooit Isaäk Cohen een heimelijk kushandje toe aan Lucie, die is achtergebleven.

Zij weet nauwelijks welke wellust haar liever is: de listige bedenksels om iedere morgen achteraan te komen en hem deze kans te gunnen, of de triumpf van haar immer nog even fel negeeren van zijn dwaasheden. Zoo verzwart zij Isaäks leven, want hij voelt zich niettemin reeds staan voor de keus tusschen zijn gebedsmantel en dit christenmeisje, dat, behalve haar zieke maag, veel geld moet hebben.

— Lucie — Lucie — vleit hij zich. Ach — hij is het zwerven moe en het land der Vaderen is ver.

Is hij niet veertig jaar oud geworden? Is een vrouw niet een vrouw?

178

THUISREIS

Tot nu toe hebben zij hem geld gekost — deze zal hem tot een steun kunnen zijn, want hij heeft nog wel plannen, heel chocheme plannen, al heeft hij in zaken niet veel geluk gehad nog.

Hij kruipt het laatst op stoel en spitst zijn vingers tegen elkaar, om de nimmer uitblijvende aanval te weren. Er is niet zooveel variatie in de conversatie.

Toch, vooral de laatste weken, dringt het geschreeuw uit de heerenlighal soms door tot het huis.

Als een tijdelijke radio-wapenstilstand is gesloten, komen de vrouwen aan de beurt.

De handelsreizigers worden grof — de kantoorlui doen het netter; zij zijn gewend, met vrouwen samen te werken. Zij wikken de kansen voor Isaäk. Hij glimlacht zoet, gestreeld door de belangstelling, die hem, inplaats van pijn, goed doet.

Doch Bos, de reiziger, kan het moeilijk hebben — hij misgunt het Joodje zijn opium.

Isaäk is immuun vandaag. Dan gebeurt het, dat hij zichzelf in de maling neemt.

— De rabbi zegt, dat wij allemaal één geloof hebben, dat 't vleesch beter is dan de beenen.

Zijn lippen spitsen zich — zijn oogjes glimmen en de angst voor het weer terug moeten in de sleur van de dag, wordt teruggedrongen, als hij zich laat wiegen op de gedroomde uitkomst in de nood van zijn beduimeld leven: Lucie — Lucie. . . .

In de dames-lighal is het vanmorgen stil.

De handwerken lijken vuil in het grauwe daglicht. De doktersvrouw zal vandaag niet komen — zij is gisteren pas geweest. Eigenlijk moest zij alleen maar komen op zonlooze dagen. Dan zou ze de hemel wel openzingen, zij, de vrouw van den man, voor wien ze allen een heimelijke vrees hebben.

Lucie heeft een kwartier lang over haar maag geklaagd. Nu haar hardnekkig alle gehoor wordt onthouden, ligt ze, kwaad weggedoken in haar deken, te mokken.

— Had je een brief? vraagt Jos aan mevrouw Van Bruggen.

Ze knikt alleen maar, want de inhoud bevalt haar niet. Is het zoo-

P. J. RISSEEUW

ver gekomen, dat ze haar man wantrouwt? God vergeve het haar. Ze heeft tijden, dat ze zich gek voelt van angst en jaloezie.

De anderen lezen en kijken. Soms begint er een te praten. Dan valt de stilte weer en luisteren ze allen naar de geluiden, die komen uit de richting van het heeren-kuuroord.

— Die gekke Cohen, zegt Edith opeens — en ze begint ingehouden te lachen.

Lucie gluurt valsch naar de andere vrouwen.

Edith vindt het wel aardig, als de heeren haar even apart nemen. Ze kunnen wel meer aan haar kwijt dan een onschuldig grapje, ze praat graag met mannen; op kantoor ook. Ze weten het gauw genoeg. Hier ook al weer. Edith komt de dagen wel door. Alleen weet ze niet, hoelang ze het nog zal uithouden de oogen van de Directrice te trotseeren. Zuster Gésine schertst nog met haar, zooals met alle anderen. Doch Edith voelt wel het verschil tusschen haar goedge spot om Jos' onhandige manoeuvre als zij van een volle melkbeker wil afkomen, en de ironie waarmee Dirkie Lucie toespreekt, wanneer zij haar eieren in het toilet kwijt wil en tien andere kwalen simuleert als er niet genoeg notitie van haar genomen wordt. Edith weet nog niet goed, wat ze aan Dirkie heeft. Ze zegt niet, als de anderen: Zuster Gésine. Ze betitelt haar stiekum: Dirkie.

Dirkie heeft iets vervelend-dwingends voor meisjes als Edith, die liever met een dokter omgaan dan met een directrice.

Toch voelt ze wel iets voor Dirkie; heusch wel. Ze wil ook wel anders, als die kerels haar dan ook maar eens met rust lieten. Kan zij 't helpen, dat ze wat pittiger is dan die sloome blauw-kousen. Een poes komt een graatje toe en een man moet op z'n tijd eens aangehaald worden.

Er worden twee nieuwe patiënten aangekondigd, twee heeren.

's Middags, na het rustuur, is de eerste aangekomen: een tengere jongen uit G. Zijn oudste broer, die hem bracht, is na een gesprek met de Directrice, direct met de volgende bus weer vertrokken.

Hij lijkt niet erg ziek, al zal hij moeten oppassen voor t.b. Hij heeft prettige oogen.

180

THUISREIS

— Hij zal toch niet behoudend zijn? fluistert Edith.
— Iets voor jou, Jos! Misschien wel een *broeder*, smaalt Lucie.
Van Dijk zit, bij 't avondeten, naast de Directrice. —
— U is zeker wel gewend heel veel te eten, zegt Zuster Gésine be-
minnelijk, terwijl haar oogen de kleine porties op zijn bord hoonen.
De stemming is mild. Ieder poogt den nieuweling in te lichten over
de geneugten van de eereplaats, waarop hij zit.

Nog vroeg in de avond ligt Van Dijk in bed te luisteren naar het
geroes van stemmen en de radio-muziek.

Hij is moe. Morgenavond zal hij er ook tusschen zitten. Zijn tempera-
tuur is hooger dan thuis: 38.5; een beetje vermoeid van de reis, zegt
de Directrice.

Door het raam ziet hij in het bosch, dat nog bijna ongerept is.

— Wat doen ze thuis? denkt Van Dijk. Een heele verandering.
Moeder zal het rustiger hebben. Hij voelt, dat ze aan hem denkt.

Het is alles nog vreemd hier. Maar het zal wel wennen.

Hij herinnert zich flauw enkele gezichten van patiënten en probeert
hun namen vast te houden.

Die kerels, dat is niet veel. Prolurken. Als die Directrice me ligt —
dan zal 't hier uit te houden zijn, peinst hij. Hij vouwt, onder het
vreemde laken, de handen, en bidt zijn avondgebed.

De tweede nieuwe patiënt komt de volgende middag, ook onder
het rustuur.

Zuster Gésine wacht hem eerst om zes uur, doch als ze hem lang-
zaam de laan op ziet komen, begrijpt ze, dat het Krebs moet zijn.

Ze haast zich naar beneden en blijft in de deuropening staan, omdat
ze nog twijfelt en niet zeker is van haar zaak.

Een oogenblik denkt zij, dat hij zal terugkeeren, zoo weifelend is
zijn stap.

Toch heeft zuster Gésine moeite, in den man, die haar nadert, Krebs
te herkennen.

Voor de drempel blijft hij staan.

— Komt u binnen, zegt de Directrice.

P. J. RISSEEUW

Waarom aarzelt hij?

Zijn oogen staan dof en hij is niet geschoren.

— Kom — noodt zuster Gésine, — u zult wel moe zijn.

Een uur later ligt hij in hetzelfde bed, waar hij, Wout Krebbers, nu zeven jaar geleden heeft gelegen. Hij herinnert het zich — doch doet geen moeite. De gordijnen moeten dicht. Op een bed sterven — het wordt hem misschien gegund.

Het duurt drie dagen voor de Directrice zoover is, dat hij een behoorlijke hoeveelheid voedsel per dag opneemt. Elke dag gaan de gordijnen wat meer open.

Ze heeft alles op het spel gezet om hem voor het leven te behouden, want dit kan het einde van Kreb niet zijn, voelt ze.

Veel meer dan een wrak is hij niet op het oogenblik, doch wie weet, is hij niet op weg naar huis.

Ze herinnert zich een brief van zijn moeder, die haar, zeven jaar geleden, schreef dat hij een kind des gebeds was, waarvan zij geloofde dat God het niet zou laten verloren gaan. Ze herinnert zich ook zijn vader, een rechtzinnig ouderling, op bezoek bij een zoon, die de tegenwoordige wereld heeft liefgekregen. Zij kan het niet helpen dat alleen de herinnering aan de moeder zuiver is — dat zij zeven jaar geleden niet is ontkomen aan de gedachte, dat de zoon, in zijn beste oogenblikken, dichter bij het koninkrijk des hemels stond dan de vader.

Zij vraagt hem niets en kan wachten tot hij zal spreken. Aan de patiënten heeft zij alleen verteld, dat Kreb ernstige zenuwstoring heeft en nog wat rust behoeft, óók als hij in hun kring zal komen.

Sinds zijn komst is de stemming gedrukker; doch het duurt niet lang of de Directrice is de oude. Alleen, als een te groote schaduw haar leven raakt, zinkt haar optimisme een oogenblik in, doch zij is te oud en te wijs geworden om de eene patiënt te laten lijden onder de andere. Zoo troeft haar woordenspel als vanouds en is Van Dijk, na een paar dagen, zóó ingeburgerd, dat hij het prettig begint te vinden, hier te zijn.

182

THUISREIS

Hij zit tegenover Jos aan tafel, die hem onder het moeilijk veel-eten bemoedigt met een lachje, zooals dat alleen iemand kan, die je van binnen kent.

Ze hebben een paar keer samen gewandeld. Jos mag niet zoo lang loopen — alleen maar zoo'n beetje in de buurt van het huis. Ze hebben begrepen, dat ze aan dezelfde kerk behooren, dat geeft wel steun, hier, zelfs al spreken ze er niet over.

Jos heeft iets moederlijks. Iets van thuis heeft ze, vindt Van Dijk. Zoo laat hij haar de derde dag al een knoop aan z'n jas zetten.

Jos mag Van Dijk wel. Hij doet nog wat erg jong. — Ze schat hem twee en twintig en voelt zich oud bij hem, met haar twee en dertig jaren.

Met de heeren staat Van Dijk op goede voet. Alleen de lange Van Iersel is hem tegen in gezelschap. De haat tegen al wat behoudend is, speelt hem parten.

Om gemeene moppen lacht Van Dijk niet. — Hij heeft direct laten merken, dat dat soort hem niet ligt.

Bij zijn aankomst heeft hij gedacht aan een gezellig groot gezin van volwassenen. Eerst nu ontdekt hij de wereld-in-'t-klein, met dezelfde zonden die de wereld-in't-groot ondergraven.

Op een middag, als de gong voor de thee voor de tweede maal is geluid en het rustuur voorbij is, staat daar, bezijden het huis, Kreb. Hij kijkt naar Hans en Grietje, de loop-eenden.

Het is goed weer — er wordt vandaag buiten thee gedronken. Zal hij er bij komen? Niemand praat er over.

De Directrice schenkt thee in — ook voor Kreb. Ze heeft vanmorgen den kapper laten komen — hij is er van opgeknapt. Hij komt en probeert zijn onzekerheid te maskeeren door nonchalance.

— Goeden middag, zegt hij en drinkt staande zijn thee. Tot het avondeten blijft hij in de onmiddellijke nabijheid van het huis. Een half uur staat hij op dezelfde plaats bij Mieke schaap, die hem eindelijk toeblaat. De meisjes in de keuken vinden het griezellig. Moet er voor hem gedekt worden?

P. J. RISSEEUW

Jos weet er niet meer van dan dat hij gezworven heeft. Alleen Van Dijk heeft een onberedeneerde sympathie voor hem. Van Iersel spot over „Willem de Zwijger”; niemand weet, waar hij vandaan komt en hoe zijn eigenlijke naam is. Hij stelt zich aan niemand voor, en dwingt ieder, die te dicht in zijn nabijheid komt, met de oogen of met zijn rug terug.

Zoo gaan de dagen op Huize Erica. De patiënten zijn te gezond voor een Sanatorium en te ziek voor de maatschappij. Ze wachten, ieder op zijn wijs, op beterschap.

Sommigen wachten al heel lang — er zijn er bij die zich schijnbaar hebben geschikt. Anderen murmureeren de dag door.

Vanavond zijn allen genoodigd bij de doktersvrouw, die haar verjaardag heeft gevierd.

Alleen de huisjuffrouw blijft achter met Jos, die te veel verhooging heeft.

Het wordt een stille zomeravond in Juni.

Het huis ligt uitgestorven.

Jos neemt een boek — ze moet wel naar bed eigenlijk, doch rekt nog wat; de avond zal lang genoeg duren.

Een enkele keer scheurt een claxon op de Putsche straatweg de stilte. Jos zit uit de wind in een gemakkelijke stoel, dicht bij de geopende deuren van de huiskamer. Er is vanmorgen een brief gekomen, dat vader ontslagen is, na een en veertig jaren dienst. Voor het eerst grijpt haar de vernederende pijn van de werkeloosheid. Zij zal niet kunnen blijven kuren; — ik moet er wat op verzinnen, peinst ze. Haar handen zijn gevouwen, als ze zoo zit.

Zoo is Jos — ze kan nog wel lachen ook, met een die blij is.

Kreb is thuis gebleven en staat voor het radio-toestel, waarbij Van Dijk zijn „sectarische” gids heeft laten slingeren.

— Hij heeft er wat om te verduren, deze jonge Calvinist, doch hij slaat zich er goed door. Hij is nog jong.

Het interesseert Kreb wel, de radio. Hij heeft er in het buitenland niet zoo veel aan gehad nog. Hij is ook nog niet dood gegaan hier — het lijkt zelfs, of zijn bloed gezonder wordt. Soms heeft hij behoefte

184

THUISREIS

te praten met iemand anders dan zichzelf, doch hij is er nog niet toe gekomen.

Door het openstaande deurraam ziet hij Jos in de avondzon. Als ze, door zijn licht gerucht omziet, zegt ze alleen: — O! — en ze knikt hem toe, zóó, dat zijn mond zich moet plooiën tot een glimlach.

Hoe ver lijkt hem het leven in G. Zeven jaar. — Dan, al bladerend in de radio-gids, voelt hij het bloed prikken onder zijn haren. Het geeft hem even een schok als hij een foto van Frederik ziet, als predikant. Zijn mondhoeven trekken naar beneden. — Die zijn broeder haat, is een doodslager. Ja, hij weet het nog wel. Hij haat Freek niet. Hij is dat haten wel verleerd.

Kreb legt het blad voor zich en laat zich aanstaren door den theoloog, die zijn oudste broer is.

— Waarom hebben wij 't nooit kunnen vinden, denkt hij nu. — Waarom heb ik nooit wat gevoeld voor al de dingen, waarvoor jij warm liep. Voor de J. V., voor de politiek — voor de kerk. Waarom heb ik in dezelfde menschen, die jij als voorgangers accepteerde, alleen maar de rotte plekken gezien — waarom heb je met ouderlingen kunnen praten — en ik niet.

Hoe komt het, dat jij mij zelfs hebt kunnen aanvaarden als afgedwaalde broeder. Wij hebben toch samen in hetzelfde groote plaatijzeren ledikant gelegen en geluisterd naar de regen in de dakgoot. Ik weet toch ook nog wel dat jij je oogen niet in je zak had.

En toch moet ik je er van verdenken dat je me tegengewerkt hebt. Zeven jaar geleden heb ik je gescholden voor een schoft. Maar je bent mijn broer — en je bent nu ook nog bedienaar des Goddelijken Woords. Na zeven jaar zie ik je voor 't eerst terug in de radio-gids. Je bent zwaarder geworden, Freek. Het huwelijk doet je goed; ze zorgt goed voor je, die zuster in den Heer. Gelukkig maar, dat ze ook nog wat meer meebracht dan haar hooge boordjes en haar lange rokken. Je vrouw is al weer in de mode, Freek.

Hij stemt af.

Ergens gilt een hysterische vrouwenstem. Een sloome Engelschman praat er doorheen. Verder draait hij — de koptelefoon klemt op zijn ooren.

P. J. RISSEEUW

Heel in de verte wordt een koraal gezongen. Hij draait — fel gespannen — het blijft een cock-tail. Ergens zet een snerpende jasz in en huilt een saxofoon. Dan — opeens, komt machtig de psalm door, stoer en breed gezongen. Hij herkent de wijs — de woorden — en het schokt hem even, na zooveel jaar.

Alleen de stem, die volgt, brengt teleurstelling. Zijn mondhoeken trekken. Ja — ja — hij herkent het „geklank”: „In de mogendheid des Heeren Heeren.”

Hij is eigenlijk blij, dat hij eergisteren niet geweten heeft dat Frederik sprak.

Straks staat hij in de tuin, met de rug naar Jos toe.

Als de huisjuffrouw Jos een kop thee gebracht heeft, staat ze besluiteloos naar de rug van Krieb te zien. Zal ze hem roepen? Ze roept hem.

— Meneer Kriebbers, théé — zegt ze en wacht zijn antwoord niet af.

Jos is niet bang voor hem, sinds ze weet, dat hij van huis uit orthodox is. Ze kent dat type wel van kantoor — ze zingen de vloeken om hun geweten te smoren.

— Het is heerlijk weer vanavond, zegt ze bedaard.

— Dat is het.

Staande roert hij zijn thee, en drinkt met tusschenpoozen. Jos handwerkt.

— U luisterde zoeven naar de radio, — praat ze.

— Ik zag de foto van mijn broer in de Gids — dat is eergisteren al gepasseerd, zegt hij, oogenschijnlijk bedaard. Doch zijn hart klopt heviger.

Waarom doet hij dit nu — hij zal hier niet mee kunnen volstaan, deze avond.

Neen — vanavond wil hij wel eens praten. Het is ook zoo stil nu. En dat meisje — Jos, is een goed kind. Een van die vrouwen, die in je gedachten niets onzuivers brengen.

— Dan ken ik uw broer wel, zegt Jos. — Ik ontmoette hem een jaar geleden te A. Hij logeerde bij zijn schoonouders, die tegelijk

186

THUISREIS

met mijn ouders in Valkenburg waren. Hij leek mij erg flink.
— Zoo.

Juffrouw Gerrits roept Duc. Zij gaat haar wandeling maken. Voor de anderen terugkomen, kan zij nog vijf en twintig keer de laan heen en terug wandelen. De zon gaat al zakken, maar de temperatuur blijft mild.

— Wat mankeert u eigenlijk, vraagt hij dan ruw in de stilte.

— Longen, zegt ze.

Hij draait zich een halve slag om — hun oogen ontmoeten elkaar.

Dit oogenblik beslist tusschen zwijgen of spreken.

— Toen ik hier kwam, tien dagen geleden, zegt hij — dacht ik, dat ik dood ging. Nu blijkt 't, dat ik beter word. Heb je even tijd? Dan wil ik je wel vertellen, wat voor kerel ik ben.

Die lui kijken me hier allemaal zoo gluiperig aan — dat hebt u niet gedaan. Ik begrijp nu wel, hoe dat komt. Maar 't is toch wel goed dat je toch weet wat ik hier doe. Ik heb zeven jaar geleden wat gehad, met m'n vader. En dat kwam door ouderlingenbezoek. Enfin, 't ouwe liedje. Ik moest een voorbeeld nemen aan m'n broer, die nu dominee is. Een goeie kerel, natuurlijk, misschien alleen tè goed om m'n broer te zijn. Ik vond de Zondagen stom vervelend thuis. En die heele kerkelijke beweging daar bij ons, misselijk. Een soort surrogaat van Christendom; al was de een nog zwaarder dan de ander. Ze vraten mekaar van vromigheid op zoo nu en dan.

Ik zie nu wel, dat ik toen alleen maar uit reactie de zaak verbruid heb. Als er één verstandige kerel geweest was, die me gekalmeerd had en me had laten voelen dat ik au fond gelijk had, dat ik de broeders „door” had — dat ik me blind staarde op mènschen. . . . zie je. Maar gansch Israël stond tegen mij op. De dominee vertrouwde me allang niet. Hij had er wel voor gezorgd dat ik geen belijdenis kon doen. Dat is zijn werk aan mij geweest. Enfin — als je weten wil, wat mij aan 't twijfelen gebracht heeft, dan hoef ik je alleen maar de oorlogsjaren te noemen en dat gehamster onder en door de broertjes. Dat vervloekte dubbelleven. Al wie één lijn trok, al wie eerlijk zijn hart bloot lei — kon een etiket op z'n voorhoofd krijgen. Hij was geteekend.

P. J. RISSEEUW

Mijn vader was ouderling en ging veel op huisbezoek. Ik heb altijd 't gevoel gehad, dat christen-zijn zoo iets beteekende als in een maliënkolder loopen, de grootst mogelijke ontbering te lijden van al wat een jongen kon aantrekken. Vandaar dat ik mij iedere Zondag, die ik mij kan herinneren, heb dood verveeld, vooral in de tijd toen ik nog niet van lezen hield. Vader moest als ouderling het voorbeeld geven en wij waren de slachtoffers, die tè kort werden gehouden.

M'n zuster trouwde met een Darbist. Freek is predikant geworden en dus in de lijn van mijn vader.

Ik stel me voor dat zij samen overlegd hebben hoe met mij te handelen, toen ik al weg was. Later hoorde ik, dat m'n vader mij zelf op de kerkeraad voor schorsing heeft voorgedragen.

Mijn moeder is nooit in de gelegenheid geweest er een eigen meening op na te houden. Vandaar dat alle kinderen, behalve Freek, de deur uitgingen.

Dat kon niet anders. Vader duldde geen tegenspraak en geen afwijking van de huisorde, die ons dooddrukte. Je zult zeggen: een zoon, die slecht spreekt van zijn vader. Ja. Dat lijkt makkelijk. Weet je, dat ik zeven jaar gezworven heb door de wereld? Ik ben kelner geweest in Kopenhagen, waar ik vaders beste vriend heb bediend, midden op de dag in wat vreemd gezelschap. In Hamburg heb ik van die onverdachte, onkreukbare voormannen onder mijn cliëntèle gehad — die van kleur verschoten als ze mij een fooi gaven, meestal een extra royale, begrijp je?

Ik heb er wel behagen in gehad, om ze bij hun naam te noemen, als ik bedankte of zoo. Later heb ik er nooit gebruik van gemaakt — dat vond ik niet noodig.

En ik ben altijd blij, zie je, dat mijn vader, ondanks z'n gebreken, voor zulke dingen te hoog stond. Ik zal je zeggen, waarvoor ik je dit allemaal vertel.

Nog geen drie weken geleden was ik in de Harz — in Wernigerode. Ik had mij verhuurd als kelner in een der meest bekende hotels; bovenop de berg. Ik heb daar ziek gelegen op een kamer met een dunne wand. Elke avond hoorde ik menschen boven komen — die,

188

THUISREIS

omdat ik mij stil hield, zich van de gehoorigheid niets bewust waren. Het waren al oude mensen — uit G.; hetzelfde plaatsje, waar mijn ouders wonen. Een oude boekhandelaar met zijn vrouw, zielen, die ik altijd was voorbijgegaan. — Elke avond kwamen zij om tien uur boven en moest ik luisteren naar hun stemmen. Hij, de oude brombeer, van wien ik vroeger mijn schriften kocht, met zijn donkere stem en dan haar lichtere geluid, dat toch naar het zijne overhelde, zoo was hun wezen door de jaren vergroeid.

Als zij klaar waren met hun voorzichtige oude menschen manieren, hoorde ik ze knielen voor het bed. Zij baden om beurten hardop; hij de eene avond en zij de andere. Zooals die menschen voor hun kinderen baden — en ook voor hun zoon, die andere wegen was gegaan — ik ken hem wel — het is een wonderlijk portret — zie je, dat heeft mij wel weer een stap dicht bij huis gebracht. Ik heb geprobeerd mijn vader te stellen in de plaats van dien ouden man — mijn moeder kon ik me zoo wel indenken — ik heb 't geprobeerd en het is me een enkele keer gelukt, omdat ik weet, dat hij niet anders heeft gekund, dan hij gedaan heeft. Hij is consequent geweest in zijn afschuwelijke vergissing om ons van hem te vervreemden, en niet alleen van hem, maar van God zelf misschien wel.

Nu begin ik daar iets van te begrijpen, dat ook mijn vader, ondanks zijn dwalen, een christen kan zijn. En toch — als ik hem morgen zou ontmoeten — ben ik bang, dat we als vreemden zouden scheiden. Misschien ook niet.

Maar die gebeden kan ik niet meer vergeten, vooral als je weet, dat je die niet waard zou zijn.

Kreb keert zich om. Jos zit stil met haar gezicht naar het lichte Westen.

— Wat ben je al dicht bij huis, denkt ze, en durft de stilte niet verbreken.

In de verte lawaait de claxon van de autobus, die de patiënten thuis brengt.

— Gaat u toch gauw naar boven, waarschuwt juffrouw Gerrits.

— Laat de Directrice niet zien, dat u zoo laat nog op bent.

P. J. RISSEEUW

Jos heeft geen behoefte aan een standje.

Als ze boven haar deur sluit, ziet ze Krebs staan op zijn oude plaatsje, turend naar het laatste licht.

— Ik spreek hem nog wel hierover, peinst ze, en betreft hem van deze avond af in haar avondgebed.

Regen. Regen. Regen.

Ze liggen op de serre, waar de groote kast met tijdschriften staat.

Onder stapels „Prinsen”, liggen de badnummers van „Het Leven”.

Er is niemand, die dat niet weet.

Van Iersel leest een detèctief: „De boef schoot het eerst, doch Raffles was hem voor.”

Edith gilt van de lach. Ze is zoo overmoedig vandaag — het loopt nog op een standje uit.

— Weet je, vraagt Isaäk Cohen, — weet je 't verschil tusschen een vrouw van twintig, dertig of veertig?

Lucie spitst haar ooren. Zij wordt negen en dertig dit jaar.

— Nou? vorscht het kleine mevrouwtje Visser. Zij is weduwe.

— Een vrouw van twintig — zegt Isaäk — ik zeg, een vrouw van twintig. . . .

Hij kijkt de stoelen langs. . . . Is hier niet één enkele vrouw van duizend weken?

De conversatie leeft op. —

Achter in de serre liggen, naast elkaar, Krebs en Van Dijk.

Krebs mag hem wel. Hij heeft hem een en ander verteld — net zooveel als hij kwijt wilde wezen.

Wat Van Dijk van het leven weet, weet hij uit de boeken, want hij houdt van lezen. Overigens ziet hij nog behoorlijk tegen de leiders op. Hij heeft zijn hoofd nog nimmer stuk gestooten — hij is mee-gaand, omdat hij vol bewondering is voor de knappe koppen in zijn kring. Zoo poogt hij zich het Calvinistisch denken eigen te maken en volgt het kerkelijk leven van nabij.

Doch niet altijd praten ze over deze dingen.

190

THUISREIS

— Wat denk je eigenlijk van al die vrouwen hier, vraagt Van Dijk, gedurfd, voor zijn doen.

Kreb moet stil lachen om hem. Hij mag Van Dijk wel. Zoo'n eerlijke, onbedorven jongen, die precies zegt, wat z'n hart hem ingeeft.

— Hoor es, zegt Kreb, — ik geloof direct, dat jij meer verstand hebt van een goed vers dan van een vrouw. Ik zal je even gauw uit de droom helpen. Op 't rijtje af maar: Edith.

Louter hysterica; Lucie idem. Mevrouw Van Bruggen: een jaloersche kat. Let op, als haar man overkomt. Die gaat zenuwziek weg.

— Ik dacht dat Edith — zegt Van Dijk, een beetje nijdig.

— O, dacht je dat. Mis. Geen meisje voor jou. Die is 't best op haar gemak als ze praat met getrouwde mannen. Van dat soort meisjes heb ik mevrouw Van Iersel, die gisteren bij haar man op bezoek was, tegen de Directrice hooren zeggen, dat ze bij risjes moesten worden opgehangen. Ja, dat zei die fatsoenlijke dame, met die lieve kinderen bij zich. Zij schijnt haar heer gemaal dóór te hebben en die meisjes ook.

Blijft Jos over. Jos is een goed meisje. . . . Zorg, dat je later zoo'n vrouw krijgt. . . .

Die nacht breekt de hel boven het heidehuis los.

De Directrice gaat kamer in, kamer uit. — Opstaan maar. Zeker. Niet blijven liggen nu — met dit noodweer.

Overall springen de lichten aan. Kreb komt gekleed bij Van Dijk binnen, die bezig is zijn koffer te pakken.

Het lijkt, of de jongen koorts heeft.

— Laat dat, zegt de oudere. — Onzin. Morgenochtend is alles weer gewoon.

Samen gaan zij naar de huiskamer. Door een deurkier zien zij in de kamer van Van Iersel, die met Bos zit te kaarten.

Doorzetten doet het onweer niet; er is alleen maar een huilende rekkende donder en blauwe slangen rond het huis.

— Twee buien. . . . zegt de Directrice bezorgd.

— De Schelde stuurt 'em terug. . . . knikt Cohen.

Wie is er meer benauwd, denkt Kreb — Duc, die geslagen achter

P. J. RISSEEUW

de vrouw aanloopt, of deze kleine Jood met zijn bange oogen. Er zijn ook al dames beneden, haastig gekleed en ongekap. Ze zitten in een kring.

— Waar is mevrouw Visser en mevrouw De Jong — en juffrouw Lucie? informeert zuster Gésine.

Doch voor iemand antwoordt, knetteren er blauwe vlammetjes in de gang en is de laatste bliksemafleider vernield. Het is nu donker. Blauw licht binnen en buiten.

Een vrouw begint te huilen en roept om haar familie.

— Er gaat niemand naar buiten voor het noodig is, beveelt de stem van de Directrice. — Hier zijn de kaarsen.

Kreb geeft ze door; hij heeft veel respect voor deze vrouw, die jaar in jaar uit moet omspringen met uit 't lood geslagen menschen.

Achter haar aan gaan Kreb en Van Dijk mee naar boven, de laatste patiënten halen.

Een stem gilt: — Di-rec-tri-ce! Di-rec-tri-ce!!

— Rooie poeiers, hoont Dirkie, zoo hard, dat Kreb het hoort. Het verwondert hem niet dat ze toch nog wel nerveus wordt, Dirkie. Vooral als ze bij ongeluk Duc op zijn poot trapt, die een jammerlijke schreeuw geeft.

— Ja. . . . we komen al. . . . houdt u zich kalm alsjeblijft. . . .!

Daar staat Lucie. Ze heeft haar roode zomerhoed op. Ze staat gekleed en gepakt met drie koffers naast haar kamerdeur. Haar gezicht is grauw.

Dan komt Jos haar kamer uit en steekt haar arm door die van Lucie.

— Kom, zegt ze, — laten we naar beneden gaan.

Kreb en Van Dijk dragen de koffers. Jos heeft alleen een mantel over haar arm.

— Het doet me denken aan thuis, zegt ze. — Wij stonden vroeger ook altijd op als het onweerde. Zoo'n oude gewoonte in kleine plaatsen. . . .

Kreb herinnert zich vaders zorg. Flarden van psalmregels repeteeren in zijn hoofd: Als de God der Eere dondert. . . . Als de God der Eere dondert. . . .

Waarom moet ik vannacht zoo aan huis denken — peinst

192

THUISREIS

Kreb. Ik heb toch al zoo dikwijls onweer meegemaakt 's nachts.
Hij zit naast Jos, die kalm limonade inschenkt en hem even be-
moedigend toeknikt.

Het leven zóó te kunnen aanvaarden als zij, denkt hij; dat moet
toch een soort genade zijn.

Het wordt al lichter buiten.

— God zij gedankt, prevelt de Israëliet. Dwaasheid, die angst.
Verscheidenen retireeren naar hun kamers. In de verte rommelt het
nog; het is bijna een prettig gehoor, nu het toch dag wordt. Eer het
morgenlicht volwassen is, slapen de patiënten de korte nacht uit.

De zomeravond is warm en stil.

Zuster Gésine heeft zich laten verleiden. Nu staat de gramfoon
buiten en draait de mooiste platen.

Het leven is deze avond zwaar van verlangen.

— Wat zouden wij, zonder het verlangen — peinst Kreb, die met
Van Dijk de laan op en neer loopt.

Ze hebben al leeren zwijgen samen — zoo kan het wel goed gaan, nu
ze deze hiaten niet meer vreezen.

Als ze weer het huis naderen, zingt het Orpheus Quartet Krebs
lievelingsplaat.

Zij blijven staan.

— Carry me back to old Virginny
There's where the cotton and the corn and taters grow,
There's where the birds warble sweet in the springtime,
There's where the old darkey's heart am long'd to go.

Niet sentimenteel zijn, denkt hij nog, in critische zelfanalyse. Maar
de weemoed wint het.

Het is, of hij na jaren voor 't eerst zijn hart kan openstellen voor
het verlangen.

Het Westen — het Westen!

Hij wijst, terwijl de stemmen verlangend zingen, Van Dijk naar de
gloed achter de boomen.

P. J. RISSEEUW

Als hij wil praten, trekt zijn mond scheef, precies als toen hij een jongen was en zijn huilen verbeet.

— There's we'll be happy and free from all sorrow,
There's where we'll meet and we'll never part no more.

Hij weet niet, wat er gezongen wordt — alleen het verlangen heeft hij herkend. Wat is van zijn leven over. Er is misschien niet eens meer iets van te maken en toch voelt hij zich met iedere vezel gebonden aan het leven zelf. Als hij eerst maar kan gelooven, dat God nog een kans voor hem over heeft.

Kreb ligt met zijn stoel in het bosch. Hij kuurt nog apart. Zuster Gésine keert van haar morgenwandeling terug. — Mieke schaap heeft over de heuvels gehold en loopt nu, verlost van overtollige levensvreugde, naast de vrouw, zoo bedaard als een oude hond.

Als Kreb haar ziet aankomen, voelt hij, dat zij deze morgen zal blijven staan.

— Zij is eigenlijk weinig veranderd, deze zeven jaar, peinst hij. — Zij bijt nog, als vroeger, op lange grashalmen — een vrouw met een onverwoestbaar geloof in het leven zelf.

Zuster Gésine heeft vanmorgen een brief gekregen van Krebs vader. — Hoe moet ik beginnen, denkt ze.

Dit is een van de raadselen, die God haar zoo nu en dan geeft op te lossen. Zij heeft haar wandeling al gerekt. Ginds ligt de verloren zoon, van wie ze weet, dat hij op zijn thuisreis is. Draalt hij nog? Ja — hoe zal het daar zijn. Het is wel te begrijpen, dat hij nog huivert, want er wachten velen, die zich zelf als rechters over hem zullen aanstellen.

Ze knikt hem toe, bijtend op haar grashalm.

— U kunt het hier uithouden, zegt ze.

— Dat kan ik.

Mieke schaap schuurt met haar wolvacht tegen de stoel. Ze praten zoo'n beetje, doch het wil nog niet erg.

194

THUISREIS

— Wordt het zoo langzamerhand geen tijd, om bij de anderen te kuren?

Hij kijkt haar aan. Wil ze hem onaangenaam zijn?

— Wat zegt de dokter? vraagt hij.

— O — u gaat goed vooruit. Alleen niet meer gaan zwerven natuurlijk.

— Het is hier een best land — zegt hij, moeilijk glimlachend. — Zoo'n kerel als ik ben, moest hier kunnen blijven, met een baantje of zoo — —

De Directrice lacht. — Ik zal u op de lijst zetten, zegt ze, — het kan nog even aanloopen. Van de tien patiënten willen er negen blijven, „met een baantje of zoo”. De meesten zouden zoo graag het leven ontloopen — u ook al, bemerk ik.

— Ik heb m'n portie gehad — zegt hij.

De Directrice schudt ontkennend met haar hoofd.

— Als we maar één kans hadden, ja. Maar zoo is het niet. U weet dat wel. God is geduldiger dan de menschen.

Zuster Gésine maakt aanstalten om verder te gaan.

Kreb herinnert zich plotseling, dat hij vannacht van zijn moeder gedroomd heeft. Hij kijkt de Directrice na. Waarom loopt ze door? Hij wil haar terugroepen, want hij is er niet gerust op.

Er is een expresse brief met vijftig cent bezorgloon. Zuster Gésine laat hem bij Kreb brengen.

Hij richt zich op en schrikt, want het handschrift is hem bekend.

„Beste Zoon. Wij hoorden, dat je op „Erica” vertoeft. Je moeder is ernstig ongesteld, jongen. Als je kunt, kom dan spoedig over, want de geneesheer geeft weinig hoop op herstel meer.

Moeder en ook je vader, zijn erg verlangend naar je komst. Het was mijn plan, je op te zoeken, doch ik durf niet meer van huis in deze omstandigheden. Er gaat om halfeen een trein uit Bergen op Zoom. Dan ben je om vier uur thuis.

Je vader.”

P. J. RISSEEUW

Nu doet Kreb iets, wat hij in geen jaren gedaan heeft. Hij huilt.

— God; o, God — kreunt hij, en gooit het kuurgoed van zich af.

— Moeder — moedertje, zegt hij bevend.

De Directrice komt hem tegemoet.

Als hij haar ziet, trillen zijn lippen, want de spanning is te zwaar geweest.

— Wees sterk, Kreb, zegt ze moedig.

Straks brengt ze hem naar de bus.

In de trein verscherpen zijn herinneringen.

— Wat is vader veranderd, denkt hij.

Hij heeft wel andere brieven gehad, vroeger, waarin de patriarchale toorn overheerschte.

„Een afgesneden zaak”; „Een loslating”. Toemaar. Hij was wel eens cynisch geworden.

— Hoe ga ik nu naar huis — denkt Kreb. Een sterk verlangen brandt in zijn borst. Is er iets gebeurd in zijn ziel? Recht bidden kan hij nog niet. Hij zucht. Alles in hem zucht. Hij heeft het gevoel, dat het huichelarij is, als hij voor zichzelf gaat bidden. — God doorziet me, denkt hij. Dat weerhoudt hem. Soms vaart er een vlijmende pijn door hem heen, als hij denkt aan zijn zondigen tegen beter weten in. Voor zijn moeder kan hij bidden — kort, gebroken snikken. Voor zich zelf zucht hij.

Heel vroeger heeft hij dwingend gewacht op een plotselinge bekeering. Hij weet nu, dat dit zijn weg niet is geweest en niet zal zijn ook. . . .

Als jongen van drie en twintig is hij gegaan. Als man van dertig keert hij terug.

— Als ik toen geweten had, wat ik *nu* weet van het leven, van de mensen, van de godsdienst —; dan had ik mijn moeder dit lange verdriet niet behoeven aan te doen. Ik heb een schuld aan haar, die mij zal benauwen tot mijn dood toe.

Herkent hem niemand?

Het stadje ligt amechtig in de hitte van de zomermiddag. Nimmer

196

THUISREIS

heeft hem de zon zoo'n pijn gedaan als vandaag. Hij haat het gloeiende licht in de straten. Er rijden autobussen voor het station.

Op de hoek van de Stationsstraat staat ook een verkeersagent.

Het kleine stadje, dat wil meedoen.

Kreb heeft het gevoel, dat hij koorts heeft. Telkens trekt een waas voor zijn oogen; soms kijkt hij controleerend naar zijn schoenen, die hij ziet bewegen.

— Ik loop toch, denkt hij.

De eerste wezenlijke schok geeft hem de onafwendbare ontmoeting met Ds. Govert Flink.

Wat heeft hem zoo oud gemaakt?

Een slap handje.

— Daar doe je goed aan, m'n jongen.

— Zoo — doe ik daar goed aan, denkt de verloren zoon. Zij doen geen moeite, elkaar in de oogen te zien — ze hebben elkaar nooit gemogen, deze twee; toch is er geen wrok in hun hart. Ze zijn allebei weer zeven jaar ouder geworden.

— Ja — zegt Ds. Govert Flink, — zoo gaat het. Ze ligt er goed voor, je moeder.

Hij legt zijn hand op de schouder van Wout. — Wij zien elkaar nog wel.

Dan loopt hij door.

Wat zijn er veel nieuwe panden verrezen, denkt Kreb vaag. Hij moet zich soms oriënteren, zoo is alles veranderd.

Praag, de vleesch-jood, staat in het gat van de deur. Zijn kleine oogen speuren den vreemdeling en herkennen spoedig „die jongen van Krebbers”. — Je weet wel, zegt hij, naar binnen loopende, om zijn huisvrouw het nieuws mede te delen, — je weet wel, Krebbers van de afgescheië kerk.

Zijn vrouw oogt den jongen na.

— Een pracht van een mensch, zijn moeder, zegt Praag. — God hebbe haar ziel.

Nu klopt Kreb het hart in de keel en komen zijn zolen haast niet van de aarde.

P. J. RISSEEUW

Hij ziet het ouderlijk huis. De gordijnen zijn nog niet gesloten. Het zou kunnen zijn, dat er niets aan de hand was, zoo eender is alles gebleven.

Een jong meisje met een melkkan in haar hand groet hem en krijgt een kleur. Hij herkent haar niet. Misschien was zij tien jaar, toen hij wegging.

De even-opene winkeldeur van Bossart laat een vleug schelle radio-muziek los in de heete straat.

Kreb denkt nu sterker aan de mogelijkheid, dat Freek en Cor er zullen zijn.

Hij hoopt, dat zijn schoonzuster is thuis gebleven. Zijn hand is reeds aan de bel als hij ziet, dat de deur op een kier staat. Nog wil hij bellen, doch zijn hand weigert. Zacht duwt hij de deur open, staat dan in het getemperd licht van de gang.

Voor hij zich kan bezinnen, ziet hij zijn vader tegenover zich.

— Vader . . . zegt hij.

Vaders lippen gaan van elkaar, doch beven alleen maar; zijn beide handen omklemmen de hand, die Wout hem heeft toegestoken.

Een oogenblik staan ze zoo.

— Dat is geen menschenwerk, jongen.

— Ik heb u en moeder veel verdriet aangedaan, zegt Wout, ingehouden.

De vader wendt zijn hoofd naar de kapstok. Er vaart een ontroering door hem heen, die hem te machtig is.

Als hij de ziekenkamer binnenkomt, zijn het moeders oogen, die hij het eerst ziet. Oogen, die het verlangen niet verleerd hebben, die deze laatste dagen bijna onafgebroken hebben gekeken in de richting van de deur.

Wout groeft zijn nagels diep in de handen. Hij moet zich geweld aandoen om niet rauw en wild te huilen, als moeders oogen hem naderbij trekken.

Later komt vader binnen en ziet, dat alles goed is.

— Dag màn, zegt zijn vrouw, en haar stem heeft een zoo zuiver en innig timbre, dat het de beide mannen diep ontroert.

Wout schuift een stoel bij.

198

THUISREIS

— Wat is de Heere goed, wat is de Heere goed — zegt de zieke, en streelt de hand van haar zoon.

Is God in hun midden?

Wout heeft het gevoel of hij is uitgetild boven het zondige. Voor het eerst voelt hij een krachtige drang in zich om te bidden.

Nu resten hun nog kostbare dagen.

Wout is niet te bewegen de ziekenkamer te verlaten. Hij wil dag en nacht waken — zelfs in een lichte sluimer, als hij een enkele keer wordt afgelost, is zijn slapen waken.

Het meest kostbaar zijn hem de nachten, waarin moeders gedachten het helderst zijn.

— Moeder wordt beter, denkt hij soms.

Hoe goed is dit luisteren.

— Wat ben ik tekort gekomen, jongen, zegt ze. — Ik heb alles van je vader verwacht, inplaats van den Heere. God heeft ons zoo klein gemaakt. Niet eerder wilde hij ons jou teruggeven.

— U moet nog bij ons blijven, moeder, zegt Wout gesmoord. Hij kan dit alles niet dragen — heel zijn verzondigd leven, tegenover dit zachte praten van zijn moeder.

Soms sluimert zij. Dan luistert hij stil naar de geluiden van de korte zomernacht en overdenkt zijn leven.

Doch het duurt niet lang, want er is niet veel olie meer in de lamp — en dit weerzien is zoo kostbaar.

— Hij geeft de moede kracht, jongen, — maar eenmaal zullen wij voorgoed vereenigd worden — want we zullen elkaar kennen, Wout — het staat in de Schrift. Denk eens, ontdaan van alle aard-sche zorg en smart — in héérlijkheid, jongen.

Geef mij je hand. —

De kamer wordt hem te eng; hij plukt aan zijn kleeren.

— Ik heb zoo'n wroeging. Er is iets kapot in m'n borst; ik heb zoo'n pijn. . . .

Z'n mond trekt scheef; hij laat zich voor het bed zakken en kan zijn zenuwen niet meer bedwingen.

Zegenend is moeders hand op zijn hoofd, nu God hem aan zijn

P. J. RISSEEUW

zonden ontdekt. Uit haar oogen druppen tranen van vreugde.

's Morgens komen Freek en Greeth.

Nu zijn ze voltallig, zooals vroeger, want de aangetrouwden zullen vanavond komen.

— Ik vind moeder beter dan ze geweest is, zegt de jonge predikant zacht.

Doch de zieke heeft het wel gehoord. — Het is bijna tijd voor me, zegt ze. — De engelen staan klaar, Frederik.

— We willen u zoo graag nog wat houden — snikt Greeth. Zij zit vernietigd.

Er is niemand, die niet in deze oogenblikken zijn leven zou willen over-doen, anders en béter.

— Wat heb je lief gesproken voor de radio, zegt moeder.

— Het laatste ziekenuurtje dat ik gehoord heb, was van jou, Frederik.

Ze ziet hem aan — en hij knikt stom, in herinnering aan het zwaarste uur in zijn leven, toen God hem wilde ontdoen van zichzelf.

— Wat heeft God me veel zegeningen gegeven, zegt ze. — Wil je nog eens met ons bidden, vader?

Ouderling Krebbers vouwt zijn handen om aan het sterfbed van zijn vrouw te bidden. Doch de stroom van woorden, die zoovele stervenden heeft getroost, is in zijn mond gestold. Hij begint stamelend als een kind. Hij herhaalt zich — bang voor ieder woord, dat niet waard is om tot God op te klimmen.

— God van alle genade — geef onze lieve moeder een ruime ingang in uw heerlijkheid, om Jezus' wil, bidden de kinderen mee.

De zieke heeft de handen gevouwen.

Uit de aangrenzende tuin klinkt de roep van een merel.

Nu is zij reeds begraven.

Is de schok voor Wout te groot geweest?

Hij ziet er ellendig uit in het geleende, zwarte pak. De publieke opinie is tegen hem, doch hij heeft op het kerkhof geen menschen gezien, alleen maar de kist en het graf. In zijn borst vreet het

200

THUISREIS

verdriet en de wroeging. Zoo zitten zij die avond bijeen. Driemaal is Wout de kamer uitgegaan, omdat hij de lucht van het eten niet kan verdragen.

Hij heeft gedacht, dat hij het leven kende en met open oogen de wereld was doorgestaan. Dat van thuis — hij had er van kunnen vomeeren.

Vermoeiend cirkelen de gedachten in zijn ziek hoofd. Hij heeft behoefte om boete te doen, zich terug te trekken in de eenzaamheid.

— Was ik maar Roomsch, denkt hij soms verward.

Wie zal hem begrijpen, nu zijn geweten is ontwaakt en zijn schuld hem overmant. Dit zomaar aan God overgeven, lijkt hem nog dwaasheid. Hij heeft er geen natuur voor, om op de genade te zondigen. Hij heeft ook niet het gevoel, dat hij zich op een of andere wijze door een boete tegenover God kan rehabiliteeren. — Toch snakt hij naar vrijwillige zelftucht.

Vader ziet soms bezorgd naar hem en Greeth dringt hem het eten op, doch schrikt dan van de uitdrukking in zijn oogen.

Hij voelt nauwelijks dat hij loopt. Soms botst hij tegen de dingen op.

— Jezus, uw verzoenend sterven, blijft het rustpunt van mijn hart — prevelt vader. — Daar is moeder mee heengegaan.

Als ze allemaal zijn vertrokken — het leven is druk — blijven de vader en de zoon over in het stille huis. Wout weet nu, dat hij niet voor de tweede maal in zijn leven het ouderlijk huis zal ontloopen, al heeft hij geen flauwe voorstelling van het leven dat hij tegemoet gaat. Hij voelt zich bereid, de blikken der geheele gemeente te dragen.

Samen doorwandelen ze het huis, waarvan iedere kamer zijn eigen historie heeft, tot ze in het kantoortje terechtkomen, waar de kaart van Nederland hangt en vaders bureautje staat met de laadjes en de sleedsche leeren armstoel.

— Ik dacht, zegt Wout, — dat ik u misschien kon helpen met de assurantie.

De vader knikt.

— Je moet ook eens bij Frederik gaan logeeren, zegt hij, in flauw vermoeden, dat het een heele overgang is voor Wout.

P. J. RISSEEUW

Zijn zoon glimlacht vaag: — Ja, denkt hij, — ik heb gekozen voor dit oude, beproefde leven, dat mijn vader geleid heeft. Laat ik probeeren, er met Gods hulp nog wat van te maken.

Door de stille Zondagmorgen-straten stappen zij beiden en praten over moeder.

Voortdurend tikken er menschen aan hun hoed.

— Hier loop ik, denkt Wout. Hij heeft er last van, een rol te spelen, die de menschen hem slecht vinden passen. Doch hij laat zich niet van de wijs brengen, want moeders oogen moedigen hem aan. Het is soms, of hij met haar kan praten, zoo dichtbij weet hij haar.

— Hoe komt het, denkt Kreb, — dat ik vroeger nauwelijks oog had voor het goede, dat er is in het kerkgaan van deze menschen.

Straks zit hij in de bank en zingt de bekende psalmen zacht mee; hij kent ze nog wel en laat z'n boekje gesloten. Soms moet hij zich dwingen tot luisteren, want de herinneringen trekken hem onweersstaanbaar terug in het verleden.

— De Heer is zoo getrouw als sterk — Hij zal zijn werk — Voor mij volenden —

Het orgel praeludeert.

De koster maakt van de gelegenheid gebruik een gordijn toe te schuiven, doch er blijft, hoe hij ook manoeuvreert met de koorden, aan één kant een kier open, waardoor een kleine bundel zonlicht zijn weg blijft banen tot waar, aan het uiterste eind, de zonnevonkjes het oude grijze hoofd van ouderling Krebbers raken en dat van zijn zoon, die van het breede pad is teruggekeerd.

— Zijn moeder juicht reeds voor de Troon, doch zij heeft het nog mogen beleven.

— Laat ons bidden, zegt de predikant.

Dan staan de mannen op en de vrouwen buigen het hoofd.